

نقش حیاط مرکزی در دستیابی به معماری پایدار

(جامعه آماری، خانه های سنتی دوره قاجار اردبیل)

1. وحید پیرزاده گرمه چشمه،² رشید ندایی،³ حمزه بهادریان

¹ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد واحد خلخال @09144523264pirzadeh.architect@yahoo.com

² دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد واحد اردبیل Rashid.nedaei@yahoo.com

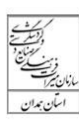
³ مدرس معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال Hamze.bahadorianp@gmail.com

چکیده:

مقاله حاضر با هدف بررسی نقش حیاط مرکزی در دستیابی به معماری پایدار در خانه های سنتی اردبیل نگارش گردیده است. روش پژوهش بر مبنای مطالعه توصیفی _ پیمایشی، بررسی نقشه ها و جمعیت آماری خانه های سنتی شهر اردبیل بوده است. جامعه آماری این پژوهش 10 مورد از خانه های دوره قاجار اردبیل که بیشترین نقش را در دستیابی به معماری پایدار داشته اند می باشند و بدلیل فقدان مطالعات پژوهشی بر آثار معماری سنتی اردبیل، انجام چنین پژوهشی الزامی به نظر می رسد. در این مقاله به معرفی حیاط خانه های سنتی دوره قاجار واقع در شهر اردبیل پرداخته شده که با وجود معماری در خور توجه، تاکنون ناشناخته مانده است. اطلاعات به دست آمده از این پژوهش به درک اهمیت نقش معماری بومی در ایجاد رویکرد پایداری در معماری منجر می شود. نتایج حاصل از پژوهش، حاکی از نقش محوری و اساسی فضاهای باز حیاط مرکزی در خلق معماری بومی پایدار شهر اردبیل است. یعنی ساختار حیاط مرکزی نه تنها خودش پایداری محور است بلکه بستر تحقق پایداری در معماری بومی به مدد این ساختار فراهم شده است. پایداری به معنی ایجاد فرآیندی قابل تکرار می باشد و مفهوم می است که بیشتر به عنوان اندازه ارزش یک روش به کار برده می شود. با این نگرش، درک اصول و ارزشهای تکرار پذیر معماری بومی، بسیار با ارزش می باشد.

اولین همایش ملی افتخارهای نوین در توانمندسازی و توسعه پایدار معماری، عمران، گردشگری، انرژی و محیط زیست شهری و روستایی

۹ مرداد ۱۳۹۳

کلید واژه: حیاط مرکزی، معماری پایدار، خانه، دوره قاجار، اردبیل.

مقدمه:

حیاط به عنوان بخشی از خانه که عناصری از طبیعت را هر چند با مقیاسی کوچکتر در خود جای داده است همواره مورد توجه عموم مردم بوده است. حیاط در فرهنگ های لغت به معنی زمین برابر با ساختمان که دور آن دیوار باشد آمده است. در خانه های تاریخی، خانه از طبیعت جدا نیست و جزء ناگسستنی آن به شمار می رود و بسته به شرایط اقلیمی، سنتی و مذهبی کارکردهای گوناگون دارد. عملکردهای متنوع و گوناگون اقتصادی و اجتماعی را می پذیرد و زندگی کوچک و خلوت خانه درونی را در برابر فضای باز و نا امن بیرون پاس می دارد و قسمت اعظمی از ساعات افراد در این فضا سپری می شود. (بیتی، 1389: 59). حوض آب و باغچه به عنوان یکی از عناصر اصلی معماری اسلامی، نقش مهمی را در سازماندهی حیاط ایفا می کنند. در واقع پیوند زندگی ایرانی با طبیعت بسیار عمیق است، و اجرای طرح حیاط می تواند وسیله ساز تماسی اساسی با طبیعت باشد که لازمه زندگی ایرانی است. (اردلان، 1380: 68). حوض های داخل حیاط نیز متنوع هستند. این حوض ها در شکل های شش ضلعی ایرانی، دوازده ضلعی، مستطیل با تناسب طلایی بوده اند و در بعضی شهرها مثل شیراز حوضها را گرد می ساختند. (پیرنیا، 1385: 162). حیاط یا میانسرا با تناسب طلایی ایرانی و جهت گیری دستوری خود، در تمام سال محیط بهداشتی مطبوعی فراهم و از گردش آفتاب و نور خورشید، بهترین استفاده را برای یورت های گرداگرد خود کسب و تامین می کند. (همان، ص 161). در بحث توسعه پایدار و به طبع آن معماری پایدار، اینکه هر ساختمان باید با بستر و محیط طبیعی پیرامون خود تعامل داشته باشد به امری بدیهی مبدل شده است (زندیه، 1389: 3).

بیان مسئله:

در این تحقیق فضاهای باز بالاحص حیاط های مرکزی، به عنوان یکی از عناصر پایه به لحاظ پایداری مورد ارزشیابی قرار می گیرند و نقش آن ها در دستیابی به معماری بومی پایدار بررسی می گردد. خانه های دوره قاجار شهر اردبیل نمونه کاملی از معماری